

Rafał Rżany

Historia i zarys współczesnej struktury organizacyjnej karate shito-ryu

Idō - Ruch dla Kultury : rocznik naukowy : [filozofia, nauka, tradycje wschodu, kultura, zdrowie, edukacja] 2, 28-32

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Autor artykułu ukończył studia politologiczne i dziennikarskie na Uniwersytecie Jagiellońskim. Jest dziennikarzem i krytykiem literackim. Mgr R. Rżany posiada w karate shitō-ryū stopień mistrzowski 3 dan, a także 2 dan w taekwondo.

W recenzji prof. dr hab. Kazimierz Obodyński (IWFIZ UR) napisał: „Praca ukazuje szcicowo historię i rozwój organizacyjny szkoły/stylu karate shitō-ryū w Japonii i na świecie. Jest interesująca i merytorycznie dobra. Stanowi polemikę z poglądami kilku autorów i charakteryzuje ogólnie styl shitō-ryū.” Jest to pierwsza w Polsce naukowa prezentacja tej mało, jak dotąd, znanej w naszym kraju odmiany karate.

RAFAŁ RŻANY

Centrum Studiów Dalekowschodnich, Rzeszów

Historia i zarys współczesnej struktury organizacyjnej karate shito-ryu

Od momentu spopularyzowania okinawskiej sztuki *to-de* (chińskie ręce) w Japonii i wprowadzenia przez Gichina Funakoshiego zamienną nazwy *karate* (puste ręce) – *Shito-ryu* pozostaje jednym z czterech dominujących w Kraju Kwitnącej Wiśni stylów. Obok *Wado-ryu* i *Shotokanu* stanowi przykład systemów drugiej generacji, tzn. stworzonych na bazie klasycznych okinawskich technik i kata, ale już poza Archipelagiem Ryukyu. Czwarta szkoła – *Goju-ryu* – zachowała swoją centralę (*honbu dojo*) na Okinawie.

Pierwszy sformalizowany system *karate* powstał około 1907 roku za sprawą Yasutsune Itosu (1813–1915) z prowincji Shuri i Kanryo Higaonna z Naha (1853–1916) – dwóch najbardziej wpływowych nauczycieli z Okinawy, z których pierwszy nauczał kata *Naihuanchi* (*Naihanchi*), a drugi *Sanchin*, wprowadzonego przez Chojuna Miyagi do *Goju-ryu*. *Shito-ryu* zostało utworzone przez Kenwa Mabuni – ucznia zarówno Itosu, jak i Higaonny. Mabuni urodził się w 1889 i był przedstawicielem siedemnastej generacji znanego rodu samurajskiego – Onigusuki. Trening *karate* rozpoczął w wieku lat 13, chcąc – podobnie jak wielu ekspertów *budo* – poprawić słabe zdrowie. Studiował również techniki broni: *bo*, *sai*, *tonfy*, *kamy* i *nunchaku*, m.in. u mistrzów Aragaki i Sokona Matsumury (ojca *Shorin-ryu*). W wyniku własnych doświadczeń i przede wszystkim połączenia nauk Itosu i Higaonny, stworzył styl o nazwie *Hanko-ryu* (pół-twardy), lecz później, by okazać większy szacunek swoim nauczycielom, zmienił nazwę na *Shito-ryu*, co stanowi kombinację początkowych ideogramów nazwisk Itosu i Higaonny¹. W 1929 roku Mabuni przeniósł się do Osaki, by nauczać na uniwersytecie i w oddziałach policji. Popularyzacja *karate*, nazywanego wówczas niekiedy (nieco pogardliwie) „tańcem okinawskiej pięści” (*Okinawan-Fist Dance*)² nie była zadaniem łatwym i wymagała wielu spektakularnych pokazów siły (*the power of karate*)³: rozbijania cegieł i łamania desek, oraz bezpłatnych lekcji, np. dla policjantów. Celowi temu poświęcił Mabuni bez reszty kilka kolejnych lat. Efekt był bardzo zadowalający i mistrz mógł się pochwalić znaczną grupą wybitnych uczniów. Należeli do nich: jego syn Kenzo, a także m.in. Kosei Kuniba, Chojiro Tani, Ryusho Sakagami, Yoshiaki Tsujikawa, Ken Sakio, Junichi Inoue, Manzo Iwata, Toshiyuki Imanishi, Tokio Hitotomi i Ryusei Tomoyori. Trening rozpoczynał zawsze od *Shuri-te* i *Naha-te*, technik zgodnych z przekazem Itosu i Higaonny, ale uzupełniał go wskazówkami innych nauczycieli z Archipelagu Ryukyu. Mabuni zmarł w wieku 63 lat, 23 maja 1952.

Poza Japonią jego system nie jest tak popularny jak *Shotokan*, *Shorin-ryu*, *Kyokushin* czy *Oyama*, jednak pod względem bogactwa form należy do najciekawszych: zarejestrowanych jest w nim 49 kanonicznych *kata*, zebranych w trzech grupach o nazwach pochodzących od nazwisk pierwszych mistrzów (*Itosu Ke*, *Higaonna* lub *Higashionna Ke* oraz *Mabuni Ke*), przy czym samemu Itosu przypisano aż 25 układów formalnych. Po śmierci Mabuni nauczanie systemu na terenie Japonii i poza jej granicami koordynowane było przez cztery główne

¹ W dosłownym rozumieniu *Shito-ryu* to „szkoła czterech dróg”. Por. Cynarski 1997, s. 122.

² *History of Shito-Ryu*, [w:] oficjalna strona internetowa Shito-Ryu International Karate-Do Kai, 2001, www.intkaratedokai.com.

³ *Ibidem*

organizacje: Shito-Ryu International Karate-Do Kai (w Japonii – Shito-Ryu Nippon Karate-Do Kai) z soke Kenzo Mabuni, Seishin Kai założone przez Kosei Kunibę, Tani-Ha Shukokai Chojiro Tani oraz Itosu-Kai Ryusho Sakagami. Obecnie jedność systemu uległa dalszemu rozbięciu, w niektórych szkołach zmodyfikowano dotychczasowe lub dodano kolejne kata (np. *Ne-no-kata*, *Yama-ryu-kata* i *Chinen Shodan-Sandan* w odmianie *Seishin Kai*)⁴.

I tak dawne Tani-Ha Shukokai to obecnie Shito-Ryu Shukokai Karate-Do Union. Jego twórca, Chojiro Tani, zmarł 11 stycznia 1998 i w pół roku po tym wydarzeniu – 28 czerwca – generalne zgromadzenie Shukokai (*shu-ko-kai* oznacza stowarzyszenie wspólnej pracy) zdecydowało o zmianie nazwy przy zachowaniu ciągłości organizacyjnej i stylowej. Szefem Unii został Haruyoshi Yamada (9 dan), przy czym wprowadzono wyraźną decentralizację dotychczasowych struktur (system współpracy poszczególnych *hanshi*). Postanowiono również o otwarciu przedstawicielstw w Europie i powołaniu koordynującej ich poczynania Shito-Ryu Shukokai Karate-Do Union Europe. Europejska centrala Shukokai mieści się w Austrii; jej prezydentem jest Thomas Hausner (5 dan), a wiceprezydentem i szefem technicznym (Szef Instruktorów) Tsutomu Kamahara (7 dan). Funkcjonuje w oparciu o dwie podstawowe komórki: Komitet Główny (*Directory Committee*) do spraw ogólnych i organizacyjnych oraz Komisję Techniczną zajmującą się merytoryczną stroną poczynania Unii. Shito-Ryu Shukokai Union Europe posiada 7 przedstawicielstw:

1. w Anglii (Danis Casey, 6 dan),
2. w Austrii (Thomas Hausner, 5 dan),
3. w Finlandii (Andre Lafond, 5 dan),
4. we Francji (Stephane Travers, 4 dan),
5. w Jersey (Derek Veitch, 6 dan),
6. w Szkocji (Lindsay Smith, 4 dan),
7. w Rumunii (Vasile Manea, 5 dan).

Jej oficjalnymi językami są: angielski, francuski i niemiecki. Statut organizacji określa, że jest ona powołana na bazie sportu amatorskiego (§ 2.2) i realizuje wartości (*values*) zawarte w tzw. karate tradycyjnym (*so-called 'traditional' Karate-do*): honoru (*meiyo*), lojalności (*chujitsu*), uczciwości i otwartości (*seijitsu* lub *makoto*), zaangażowania (*yuuki* lub *yuukan*), dobroci i uprzejmości (*shinsetsu*), skromności (*ken*), prawdomówności i prostolinijności (*tadashi* albo *sei*), szacunku (*sonchoo*) i opanowania (*seigyō*) (§ 2.2)⁵. Są to jednak cnoty właściwe znakomitej większości azjatyckich sztuk walki. Dla porównania, w książce *ABC Taekwon-do dla początkujących* Zbigniew Bujak wymienia pięć „Zasad Taekwon-do”, których „już od pierwszego treningu należy nauczyć się na pamięć, często powtarzać i w każdej sytuacji o nich pamiętać.” Są to: „1. *Ye Ui* – grzeczność, uprzejmość; 2. *Yom Chi* – uczciwość, rzetelność; 3. *In Nae* – wytrwałość, samozaparcie; 4. *Guk Gi* – samokontrola, opanowanie; 5. *Baekjul Boolgool* – odwaga, niezłomny duch” [Bujak 1999, s. 15; Cynarski 2000, s. 74].

Itosu-Kai zawdzięcza swoje powstanie postaci Ryusho Sakagami (1915-1993), który rozpoczął trening okinawskiego *karate* w wieku 14 lat, przy czym od 7 roku życia uprawiał *kendo*, a od 18 – *iaido* (*swordsmanship*)⁶. W 1941, a więc po 12 latach ćwiczeń, otrzymał licencję mistrzowską (*Shihan Menkyo*) i tytuł *renshi*; rok wcześniej otworzył *dojo* w rodzinnym mieście w prefekturze Hyogo. Po śmierci Kenwa Mabuni, w roku 1952, został wybrany na trzeciego spadkobiercę

⁴ Transkrypcja ideogramów chińskich: „Forma korzeni” i „Forma górskiego strumienia”; Masami Chinen (1898-1976), wnuk Sandy Chinena (1846-1928), twórca jednego z okinawskich systemów walki, znanego pod nazwą *Yamaneryu bojutsu*. Por. oficjalna strona internetowa Shito-Ryu Shukokai Karate-Do Union Europe, www.shukokai-europe.org, 1999 i oficjalna strona Ryukyu Toudijutsu Kokusai Kenkyukai (*International Karatejutsu Research Society*), www.society.webcentral.com.au, 2000.

⁵ *The Constitution of the Shito-Ryu Shukokai Union Europe*, 1998, § 2: Purpose.

⁶ Oficjalna strona JKF Canada, www.shito-ryu-itosu-kai.com, 2001.

systemu Anko Itosu (3rd generational head of Itosu-Ryu karate-do)⁷. W 1953 rozpoczął popularyzację stylu swojego mistrza na terenie Tokio i Yokohamy, a w 1955 ufundował stowarzyszenie pod nazwą Zen Nihon Karate-Do Itosu-Kai (Ogólnojapońskie Stowarzyszenie Karate Mistrza Itosu; zen należy tu rozumieć jako „cały”), nadzorujące *dojo* w dystrykcie Tsurumi w Yokohamie, gdzie poza *karate* nauczano *kendo* i *judo*. Sakagami zyskał uznanie nie tylko jako ekspert *karate*, ale – ogólnie – orientalnych sztuk walki. Opublikował wiele książek i artykułów poświęconych *karate* i *kobudo*; otrzymał najwyższe odznaczenie przyznawane przez All Japan Budo Society. Do grona uczniów Sakagami zalicza się Fumio Demura, jeden z liderów Japan Karate Federation, w której skład wchodzi Itosu-Kai (Japan Karate Do Itosu-Kai International). Do ważniejszych agend tej organizacji poza Japonią należy JKF Itosu-Kai of Canada, założona w 1985, po akceptacji przez Demurę. Przewodzi jej Cameron Steuart (4 dan). Sam Demura, niezwykle popularny w USA – za sprawą sukcesów sportowych, talentu pedagogicznego, spektakularnych pokazów, a także poparcia historyka *martial arts* Donna Draegera oraz pioniera *karate* w Stanach Dana Ivana – jest dyrektorem i głównym instruktorem Japan Karate-Do Itosu-Kai International (dawne Zen Nihon Karate-Do Itosu-Kai). Ciągłe kieruje *dojo* w Santa Ana w Kalifornii, w weekendy organizując seminaria, praktycznie na całym świecie. Corocznie w lutym z jego inspiracji odbywa się *Goodwill Championships*, postrzegane jako najważniejsza impreza *karate* na południu Kalifornii.

Z kolei Shito-Ryu International Karate-Do Kai (w Japonii Shito-Ryu Nippon Karate-Do Kai) jest organizacją kierowaną przez syna Kenwa Mabuni – Soke Kenzo Mabuni, z siedzibą w Osace. Za kontakty poza terenem Japonii odpowiedzialny jest Shihan Kazuo Sakai. International Karate-Do Kai (centrum w Wakayamie) posiada agendy w Argentynie, Chile, Francji, Indiach, Kanadzie, Malezji, Nowej Zelandii i Wielkiej Brytanii.

Nauczając okinawskiej sztuki pięści, Mabuni stosował pięć podstawowych zasad (*uke no gogensoku*):

1. unikania ataku poprzez ruch całego ciała;
2. śledzenia i kontrolowania ruchów przeciwnika, tak, by natychmiast wykorzystać sposobność do uzyskania przewagi;
3. w czasie ataku – opierania ruchu na pracy kolan, utrzymywania równowagi i kontroli własnej siły;
4. stosowania twardych bloków – zniechęcających do dalszej agresji;
5. rozstrzygnięcia walki poprzez jedno uderzenie; dalsze użycie siły jest dopuszczalne tylko przy absolutnej konieczności.

Dodatkowo zalecał unikanie ataku poprzez przemieszczanie się w ośmiu kierunkach (strategia *tenshin happo*). Z dzisiejszego punktu widzenia zasady owe przedstawiają się co najmniej dyskusyjnie i zostały odrzucone przez współczesne szkoły *karate*. Samo *Shito-ryu* również podlega ciągłym zmianom. Przykładowo Chojiro Tani połączył dynamikę i szybkość *Shito* z siłą *Goju-ryu*, tworząc *Shukokai*. W podobnym kierunku poszedł Demura. Bez wątplenia natomiast aktualności nie tracą zalecenia Kenzo Mabuni dla praktykujących *kata*, o charakterze ponadstylowym:

1. zaczynaj i kończ *kata* od ukłonu;
2. doskonałe podstawowe techniki;
3. kontroluj oddech;
4. pilnuj pozycji (*dachi*);
5. pilnuj postawy;
6. pamiętaj o zasadzie *tenshin happo*;

⁷ Z europejskiej perspektywy początki instytucjonalizacji *karate* przedstawiają się niejednoznacznie. Według Aleksandra Staniszczyka (5 dan), lidera *karate Shorin-ryu* w Polsce, to właśnie ten system dziedziczy po Itosu. Z kolei Michał Śliwka (5 dan *jujutsu*) za twórcę *Shorin-ryu* uważa Sokona Matsumurę (1796-1893). Sprawy rozjaśnia nieco fakt, iż Itosu był uczniem Matsumury. Por. materiały reklamowe Polskiej Unii Shorin-Ryu Karate i Polskiej Federacji Ju-Jitsu.

7. pamiętaj o odpowiednim spojrzeniu (patrzeniu);
 8. ćwicz rozumnie i myśl o zastosowaniu technik (*bunkai*);
 9. utrzymuj uwagę (koncentrację)
 10. powtarzaj, powtarzaj, powtarzaj...
- bo nie ma w *karate* innej drogi.

Pomimo doskonałej tradycji i popularności w samej Japonii, gdzie dotarło z Archipelagu Ryukyu, i gdzie zyskało dojrzały wymiar – *karate Shito-ryu* do roku 2001 nie było w Polsce oficjalnie uprawiane. W 1997 Andrzej Kozak z Warszawskiego Klubu Karate-do i Samoobrony „Banzai” nawiązał kontakt z Fumio Demurą; w połowie 2001 „Banzai” uzyskał prawo reprezentowania Japan Karate Do Itosu-Kai International.

BIBLIOGRAFIA

1. Bujak Z. (1999), *ABC Taekwon-do dla początkujących*, Okręgowy Związek Taekwon-do, Biała Podlaska
2. Cynarski W. J. (1997), *Tradycja starego japońskiego Aiki-Jutsu i jego ewolucja do form współcześnie praktykowanych*, „Roczniki Naukowe AWF w Warszawie”, tom XXXVI
3. Cynarski W. J. (2000), *Struktura i funkcje dalekowschodnich sztuk walki*, „Roczniki Naukowe AWF w Warszawie”, tom XXXIX
4. Demura F. (1994), *Shito-Ryu Karate*, Ohara Publications 1971; wersja polskojęzyczna: Budo-Sport, Warszawa
5. Kozak A. (2001), *Shito-ryu w Polsce!*, Magazyn Sztuk Walk „Samuraj” nr 9 (41)
6. Miłkowski J. (1983), *Karate. Wiadomości podstawowe*, Warszawa
7. Miłkowski J. (1987), *Sztuki i sporty walki Dalekiego Wschodu*, Warszawa
8. Piotrkowicz T. (1998), *Podręcznik karate*, wydanie II zmienione i rozszerzone, Warszawa
9. Sikorski W., Tokarski S. (1988), *Budo. Japońskie sztuki walki*, Szczecin
10. Staniszew A. (2000), *Naihanchi – podstawowe kata Shorin-ryu*, Magazyn Sztuk Walk „Samuraj”, nr 1 [27]
11. *The Constitution of the Shito-Ryu Shukokai Union Europe*, 1998.

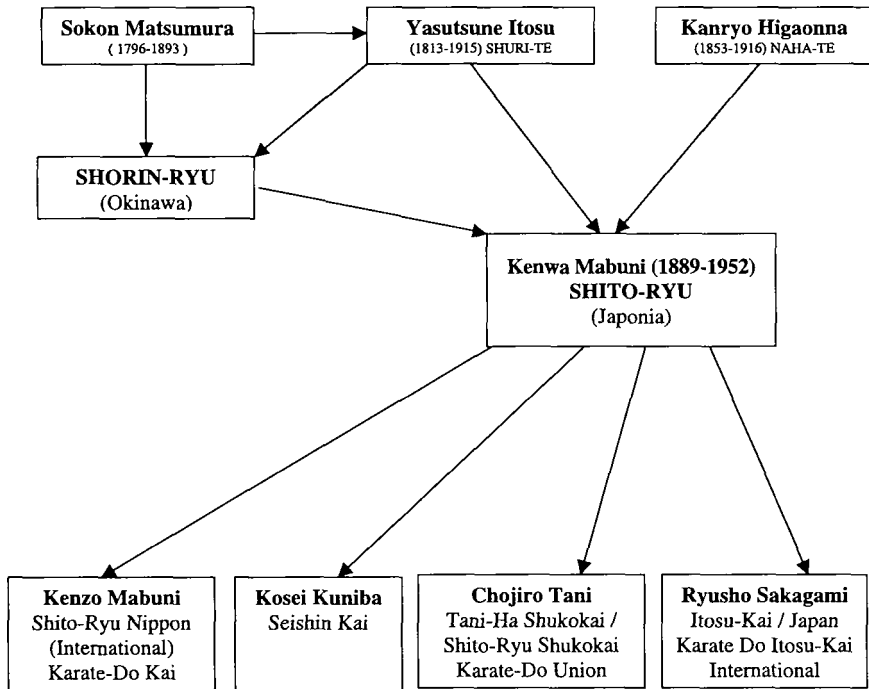
Źródła elektroniczne

1. Oficjalna strona internetowa JKF Canada, www.shito-ryu-itosu-kai.com, © 1998-2001 JKF (Canada)
2. Oficjalna strona internetowa Shito-Ryu Shukokai Karate-Do Union Europe, www.shukokai-europe.org,
3. Oficjalna strona internetowa Ryukyu Toudijutsu Kokusai Kenkyukai (ang. *International Karatejutsu Research Society*), www.society.webcentral.com.au,
3. Oficjalna strona internetowa Shito-Ryu International Karate-Do Kai, www.intkaratedokai.com
4. Oficjalna strona internetowa Shito-Ryu United Kingdom Karate-Do Kai, www.ukkaratedokai.com

系東流型目錄

Rys. 1: Ideogramy oznaczające zbiór *kata* systemu *Shito-ryu*

Rys. 2: Powstanie i podział systemu *Shito-ryu*

The history and outline of present-day organizational scheme of Shito-Ryu karate

The article presents the history (since app. 1907) and first masters of Shito-Ryu karate, one of four most popular karate styles in Japan: Yasutsune Itosu (1813-1915), Kanryo Higaonna (1853-1916) and Kenwa Mabuni (1889-1952). Author goes through the successive Shito organizations up to the present day, indicating how the system has been changing in time: by adding or correcting katas and modifying their application. And – also – how the style's 'net' grew across the world. Then – presents the biggest and most important present Shito-Ryu world-wide associations: Shito-Ryu International Karate-Do Kai, Shito-Ryu Shukokai Karate-Do Union and Japan Karate Do Itosu-Kai International. The presentation is more important because of fact, that Shito-Ryu is not officially being practiced in Poland.